

ZOMERVERHALEN EXPERTS MIDDENGEBIED

Chris Zevenbergen is hoogleraar aan de Technische Universiteit Delft en een erkend expert op het gebied van stedenbouw in watergevoelige gebieden. Hij brengt hij een schat aan kennis en ervaring met zich mee op het gebied van watermanagement en klimaatadaptieve stedenbouw. Zevenbergen heeft zich gespecialiseerd in het ontwikkelen van veerkrachtige stedelijke gebieden die bestand zijn tegen de uitdagingen van klimaatverandering en overstromingen.

Voor de rubriek Zomerverhalen Experts Middengebied deelt Zevenbergen zijn inzichten over de ontwikkeling van het Middengebied in de Zuidplaspolder. Hij bespreekt de specifieke uitdagingen en innovatieve oplossingen voor stedenbouw in watergevoelige gebieden en biedt waardevolle adviezen voor duurzame en klimaatbestendige ontwikkeling. Zijn expertise en praktijkgerichte benadering maken hem een essentiële bron van kennis voor iedereen die betrokken is bij stedelijke planning en waterbeheer.

Je bent al 25 jaar werkzaam in de wereld van “watergevoelige stedenbouw”. Wat zijn de ontwikkelingen in jouw vakgebied?

Ruimtelijke ordening wordt steeds belangrijker. Technische kennis is ook belangrijk en heeft er toe geleid dat veel van onze waterinfrastructuur nu redelijk op orde is, maar prioriteit ligt nu bij de ruimtelijke vraagstukken en de koppeling hiermee met te verwachten lange termijn veranderingen. Deze vraagstukken worden steeds complexer, we hebben te maken met de grilligheid van het klimaat, en tegelijkertijd met allerlei belangen die ontstaan in andere domeinen dan het domein water. Denk aan noodzakelijke transities in landbouw, energie en gezondheid. De stuwing die deze laatste drie kan veroorzaken is veel krachtiger dan die vanuit het domein water en klimaatadaptatie. In het water domein zijn modellen nog steeds belangrijk maar niet heilig. Bovengenoemde complexiteit is ook moeilijk te vatten in een model.

We gaan steeds verder vooruitkijken en rekening houden met de grilligheid van de natuur en klimaatverandering. De vraag is kunnen we die veranderingen aan? Zijn we nog in staat om te anticiperen? Een toekomstbeeld dat inspireert en mensen in beweging zet is nodig. We beseffen steeds meer dat een geleidelijke aanpassing van ons huidige watersysteem op de lange termijn wellicht niet toereikend is. We staan voor drastische

keuzes: een systeemverandering, een transitie. En daar kom je alleen maar wanneer we onze verbeelding inzetten, voorbij de transitie te denken en modellen gebruiken ter onderbouwing van wensbeelden. Vandaar uit kunnen we terugkijken om vervolgens een strategie ontwikkelen.

Denken in transities betekent ook het loslaten van eindbeelden. Bijvoorbeeld, kunnen we ons inbeelden dat wat we in de komende 20 jaar gaan bouwen er over 50 tot 70 jaar niet meer staat? Woningen en infrastructuur een levensduur geven van maximaal 50 jaar als voorwaarden voor bouwen in laag Nederland? Na 70 jaar is de woning afgeschreven en ontstaat er een nieuwe kans om ons aan te passen. Als je uit gaat van eindbeelden dan zet je alles op slot, en is aanpassen veel lastiger. Dit proces zie je bijv. al in China, waar de vergroening van steden relatief snel gaat. Daar schrijven ze gebouwen na 20 tot 30 jaar af. De capaciteit om zich aan te passen aan veranderende omstandigheden is daar veel groter.

Zijn de vraagstukken in Nederland anders dan in andere delta-gebieden in de wereld?

Nee, dat is niet zo. Bangkok, bijvoorbeeld, is de evenknie van onze randstad. Hier kom je vergelijkbare uitdagingen tegen:

verstedelijking, extreme neerslag, verzilting, stijgende zeespiegel - alle componenten die we hier kennen, kennen ze daar ook. In Azië is meer dynamiek, de verstedelijking en de hydrologische processen zijn intenser, de druk op de stad is groter ten opzichte van hier. Maar de systemen zijn over het algemeen vergelijkbaar. Het Nederlandse systeem is alleen wat trager, waardoor er ruimte zit in ontwikkeling om geleerde lessen toe te passen, weloverwogen keuzes te maken en niet op tien plekken dezelfde fouten te maken.

Ik moet dan zeker ook denken aan Bangladesh, een zeer dynamische delta, waar de polders hun houdbaarheidsdatum na 60-70 jaar hebben bereikt en waar boeren hun land moeten verlaten. Dat gaat ook hier gebeuren wanneer we zo doorgaan maar dan in trager tempo.

Er is veel discussie over waterveiligheid in het Nieuwste Dorp. Vind jij het bouwen van een nieuw dorp in de Nederlandse Delta een onverstandig besluit?

Nee. Niet wanneer we het Nieuwste Dorp aangrijpen als een kans om te innoveren en dus ook echt een systeemverandering teweeg te brengen. Ik zou het een gemiste kans en onverstandige beslissing vinden wanneer we op de huidige wijze van bouwrijpmaken en woningbouw doorzetten. Je zou kunnen zeggen dat we het moeten omarmen als een leerproces. Immers de verstedelijking blijft in de komende decennia toenemen ook in laag Nederland, dan kan het niet anders dat je dit onderzoekt en grenzen wat betreft techniek en proces incl. financiering blijft verleggen. We moeten af van het starre denken. Zie het als een kans om te veranderen, om een sprong te maken.

Er is zoveel kennis en capaciteit aanwezig in de markt en bouwsector om te vernieuwen, alleen we gebruiken het niet. Het is niet fair om te stellen dat de Zuidplaspolder een project is van de gemeente, waterschap en provincie alleen die het moeten doen. Dit is een opgave die nationaal een voorbeeld moet zijn en dus ook op dat niveau ondersteund en mede gefinancierd moet worden. Het laat zien dat je dit met elkaar moet doen, dat dit een gemeenschappelijke opgave is met gedeeld eigenaarschap.

Die oproep is aan alle overheden en met name ook het Rijk. Invulling geven aan dat water-bodem sturend is in de praktijk lastig, en dus vraagt uitvoering om investeren in kennis en innovatie. De middelen die we nu hebben zijn marginaal. Dit geldt voor lokale overheden, maar ook voor kennisinstututen en universiteiten.

Welke risico's zie jij voor deze ontwikkeling?

Wanneer het Nieuwste Dorp uit zou lopen op een gemiste kans, dan heeft het een slechte uitwerking op de rest van Nederland. Er zijn meer laaggelegen polders waar vroeg of laat de verstedelijking onvermijdelijk zal plaatsvinden. De belangen zijn immers te groot.

Hoe kan het Nieuwste Dorp een voorbeeld worden van biodiversiteit en ecologisch verantwoord ontwerp in een stedelijke omgeving?

Wat je probeert te maximaliseren zijn de voordelen: wat gaat het opleveren. Naast het accommoderen van de woningbehoefte lever je bijdragen aan leefbaarheid, biodiversiteit maar ook aan kennisontwikkeling. Het oprekken van deze verschillende voordelen heeft een waarde die meegewogen moeten worden.

Er is veel onderzoek gedaan naar de 'willingness to pay' voor blauw-groen in de stad. In hoeverre zijn mensen bereid zijn om bij te dragen aan een gezonde leefomgeving, ecologie en veerkracht in het algemeen? Het blijkt dat die er is maar ook dat de voordelen van blauw en groen niet altijd goed bekend zijn. Daar ligt een opgave om deze meerwaarde uit te leggen en te laten zien.

Zijn er elders in Nederland of in de wereld goede voorbeelden van goede stedenbouw in watergevoelig gebied?

In Engeland hebben ze een groot programma waar zo'n [100 projecten](#) plaatsvinden, verspreid over het land waar allerlei water- en bouwinnovaties in zitten. In verschillende situaties, denk aan overstromingsgebieden, polders, kustgebieden, wordt programmatisch gewerkt aan kennisopbouw en innovatie. De kracht van dat programma is; door het te doen creëer je draagvlak en beweging. Je brengt mensen niet in beweging met discussies en vergezichten. Maar door te laten zien dat het werkt.

Kan de komst van het Nieuwste Dorp bijdragen aan een verbetering van het watersysteem in dit deel van de delta?

Ja zeker, dat heeft te maken met het maximaliseren van de benefits. Wat je merkt is dat een stad of buurt de extreme weersomstandigheden niet meer alleen op kan lossen. We moeten steeds sterker gaan denken in systemen en grotere schaalniveaus. Het gaat verder dan de grenzen van het polderniveau. Deze opgave kan dat laten zien.

Als je echt de veerkracht wil vergroten moet je al die schaalniveaus erbij betrekken. Het is onderdeel van het grotere geheel. Het besef dat je het niet alleen kunt doen is overduidelijk. Die onvoorspelbare natuur dwingt je om verder te kijken dan de grenzen van het project zelf. De grenzen van dit vraagstuk zijn eigenlijk de grenzen van de gehele delta.

Welke rol kan de TU Delft spelen in de komende planvorming?

De samenwerking tussen universiteiten en gemeenten/overheden kan veel beter. Voor de universiteit is dit project ook een kans om niet alleen projectmatig mee te doen, maar ook op het procesniveau. Als kritische vriend en partij die kan onderzoeken en verdiepen. Een idee als The Blue

Village – een uitbereiding van The Green Village, waarin ruimte is voor onderzoek en pilots in watergevoelige stedenbouw - kan de koepel zijn die de partijen bij elkaar brengt en ook daadwerkelijk in de polder aan de slag gaat met pilots en demonstraties op werkelijke schaal.

Wat wil je zelf de komende jaren bijdragen aan deze grote gebiedsontwikkelingsopgave?

Ik zou heel graag mee willen werken aan een kennisagenda waarbij het realiseren van The Blue Village het hoofddoel is. Samen met de gemeente en bestuurlijke partijen zou ik graag nog meer publieke en private partijen als bondgenoten aan ons binden om kennis te ontwikkelen en voortgang te realiseren. Door het te doen ontstaat gedeeld eigenaarschap.

Welk advies wil je meegeven om te komen tot een prachtig nieuw dorp in de polder?

Blijf samenwerken en communiceren. De stappen die jullie gezet hebben om het project van de grond te krijgen waren stappen die moesten gebeuren, maar het wordt tijd dat jullie er niet meer alleen voor staan en dat andere partijen – publiek én privaat – naar voren stappen om deelgenoot te worden van deze opgave. De complexiteit vraagt om meer gemeenschappelijkheid.

